

“Tsiny na hrechku biut rekordy: skilky bude koshtuvaty kru-pa do kintsia lita i chomu” [Prices for buckwheat beat records: how much will the grain cost to the end of the summer and why]. Syo-hodni. <http://ukr.segodnya.ua/ukraine/ceny-na-grechku-byut-rekordy-skolko-krupa-budet-stoit-k-koncu-leta-i-pochemu-724990.html>

“Vyrobnytstvo hrechky v Ukraini skorotylosia na 20% (Opytu-vannia)” [Buckwheat production in Ukraine declined by 20% (Polls)]. <http://agro-online.com.ua/ru/public/blog/12551/details/>

“Yak vyrostyty vysokiy urozhai hrechky” [How to grow a high crop of buckwheat]. Propozytsiia. <http://propozytsiya.com.ua/yak-virostity-visokiy-urozhay-grechki>

УДК 338.48:330.3

ТУРИСТИЧНІ КЛАСТЕРИ: ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ВИБОРУ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ

©2017 ТИЩЕНКО О. П.

УДК 338.48:330.3

Тищенко О. П. Туристичні кластери: проблеми ідентифікації та вибору національної моделі розвитку

Мета статті полягає в обґрунтуванні концептуальних підходів до ідентифікації туристичних кластерів в Україні, розробленні системи показників оцінювання результативності їхньої діяльності та пропозицій щодо формування механізму державної кластерної політики у сфері туризму. За результатами дослідження визначено критерії доцільності участі у створенні туристичного кластера з точки зору його потенційних учасників; запропоновано систему показників для здійснення моніторингу, ідентифікації та оцінки процесу становлення, функціонування туристичного кластера та його ролі в підвищенні конкурентоспроможності економіки; обґрунтовано підходи щодо оцінювання синергетичного ефекту, спричиненого розвитком туристичного кластера. Перспективними напрямками подальших досліджень є розроблення та апробація методик щодо ідентифікації туристичних кластерів, оцінювання їх діяльності та впливу на соціально-економічний розвиток. Застосування зазначених методик дозволить обґрунтовувати обсяги та форми надання державної підтримки кластерних ініціатив, яка має розглядатись як складовий елемент системної й послідовної політики держави щодо кластеризації туристичної сфери країни.

Ключові слова: державна кластерна політика, ідентифікація туристичних кластерів, кластерний підхід, національна модель управління розвитком туристичних кластерів, оцінювання, синергетичний ефект, туристичні кластери.

Табл.: 1. Бібл.: 11.

Тищенко Олександр Петрович – доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри макроекономіки та державного управління, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: talp@meta.ua

УДК 338.48:330.3

UDC 338.48:330.3

Тищенко А. П. Туристические кластеры: проблемы идентификации и выбора национальной модели развития

Tyshchenko O. P. The Tourism Clusters: Problems of Identification and Selection of the National Development Model

Цель статьи состоит в обосновании концептуальных подходов к идентификации туристических кластеров в Украине, разработке системы показателей оценки результативности их деятельности и предложений по формированию механизма государственной кластерной политики в сфере туризма. По результатам исследования определены критерии целесообразности участия в создании туристического кластера с точки зрения его потенциальных участников; предложена система показателей для осуществления мониторинга, идентификации и оценки процесса становления, функционирования туристического кластера и его роли в повышении конкурентоспособности экономики; обоснованы подходы к оценке синергетического эффекта, вызванного развитием туристического кластера. Перспективными направлениями дальнейших исследований является разработка и апробация методик по идентификации туристических кластеров, оценке их деятельности и влиянию на социально-экономическое развитие. Применение указанных методик позволит обосновывать объемы и формы предоставления государственной поддержки кластерных инициатив, которая должна рассматриваться как составной элемент системной и последовательной политики государства по кластеризации туристической сферы страны.

The publication is aimed at substantiating conceptual approaches to identifying tourism clusters in Ukraine, developing a system of indicators to evaluate their performance and proposals as to formation of mechanism for the State cluster policy in the tourism sphere. The study has determined criteria for feasibility of participation in the establishment of a tourism cluster in terms of its potential participants; a system of indicators to provide monitoring, identifying and evaluating the development process, operation of the tourism cluster and its role in enhancing the competitiveness of economy have been proposed; approaches to evaluation of the synergistic effect as result of development of the tourism cluster have been substantiated. Development and testing methodologies to identify tourism clusters, to evaluate their performance and impact on socio-economic development are promising directions for further research. The use of the indicated methodologies will provide a basis for the scope and form of the State support for cluster initiatives, which should be seen as an integral part of the State's systemic and consistent policy on clustering of the country's tourism sphere.

Ключевые слова: государственная кластерная политика, идентификация туристических кластеров, кластерный подход, национальная модель управления развитием туристических кластеров, оценивание, синергетический эффект, туристические кластеры.

Keywords: the State cluster policy, identification of tourism clusters, cluster approach, national model for managing the development of tourism cluster, evaluation, synergistic effect, tourism clusters.

Табл.: 1. Библ.: 11.

Tabl.: 1. Bibl.: 11.

Тищенко Олександр Петрович – доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри макроекономіки та державного управління, ГВУЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (пр. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

Tyshchenko Oleksandr P. – D. Sc. (Economics), Senior Research Fellow, Professor of the Department of Macroeconomics and Public Administration, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: talp@meta.ua

E-mail: talp@meta.ua

Проблематика кластеризації української економіки залишається актуальною вже понад два десятиліття та є предметом підвищеного інтересу з боку науковців, управлінців, господарюючих суб'єктів. У науковій літературі фахівцями різного профілю акцентується увага на перевагах кластерного підходу, розглядаються окремі аспекти формування кластерів, наголошується на кумулятивному ефекті, що виникає в результаті їх створення і функціонування, підкреслюється координуюча роль держави щодо підтримки їх розвитку, висвітлюється закордонний досвід діяльності кластерних утворень. У нещодавно прийнятих в Україні документах стратегічного характеру кластерному підходу також відводиться важлива роль як одного з інструментів стимулювання місцевого економічного розвитку й підвищення якості інфраструктури курортів та рекреаційних територій [1; 2].

Впродовж останніх років проблеми, пов'язані з впровадженням кластерного підходу на вітчизняному економічному просторі, визначенням ролі державних інституцій у процесі створення кластерів, обґрунтуванням різноманітних інструментів підтримки кластерних ініціатив, досліджували М. П. Войнаренко, І. О. Журба, В. П. Ільчук, І. О. Іртицева, М. О. Кизим, О. П. Крайник, О. А. Мельниченко, Ю. О. Ніколаєв, А. Г. Охрименко, І. М. Писаревський, Г. Т. П'ятницька, В. Ф. Семенов, С. І. Соколенко, Т. І. Ткаченко, В. В. Толкованов, Ю. О. Ульянченко та багато інших науковців.

Водночас донині залишаються недостатньо розробленими питання методології ідентифікації кластерів, оцінювання результативності їх діяльності, визначення кумулятивного ефекту, що його отримують учасники та регіони від створення кластера, вибору типу державної політики щодо формування й управління розвитком кластерних утворень.

Мета статті полягає в обґрунтуванні концептуальних підходів щодо здійснення ідентифікації туристичних кластерів в Україні, розроблення системи показників оцінювання результативності їхньої діяльності та пропозицій щодо створення механізму державної кластерної політики у сфері туризму.

Концепція кластера, за визначенням М. Портера, являє собою новий спосіб бачення національної економіки, економіки штату (економіки адміністративно-територіальних утворень як для нашої країни, – *прим. авт.*) і міської економіки, а також вказує на нові ролі компаній, урядів та інших організацій, що прагнуть до підвищення конкурентоспроможності [3, с. 206].

Цілком зрозуміло, що виконання урядами та іншими організаціями «нової ролі» у зв'язку з формуванням кластерів потребує розроблення та застосування відповідного інструментарію, який дасть змогу: *по-перше*, виявляти та ідентифікувати за певними критеріями ці новоутворені одиниці – кластери; *по-друге*, здійснювати оцінку їхньої діяльності та впливу на соціально-економічний розвиток; *по-третє* – реалізовувати, у разі необхідності, управлінські заходи з боку державних інституцій щодо підтримки та сприяння формуванню кластерних утворень. Отже, першочерговими завданнями на шляху практичного запровадження клас-

терного підходу є такі: розроблення концепції державної кластерної політики, створення нормативно-правової бази та визначення системи критеріїв (показників), за якими можливо здійснювати моніторинг функціонування кластерів на різних ієрархічних рівнях національної економіки, вибір та реалізація певної моделі державної кластерної політики.

Проаналізуємо ситуацію щодо формування й підтримки кластерних структур, що склалася на теперішній час в Україні.

Як відомо, у світі, залежно від ступеня участі держави, використовується дві основні моделі кластерної політики: ліберальна і дирижистська [4]. Коротко нагадаємо їх характерні відмінності. За ліберальної моделі кластер розглядається як ринковий механізм, а роль держави при цьому зводиться лише до усунення бар'єрів, що заважають його природному розвитку. Провідна роль у реалізації такої політики належить регіональним органам влади. Друга модель передбачає активну участь держави у формуванні й розвитку кластерів за допомогою різноманітних економічних, фінансових та інших інструментів.

Беручи вищезазначене до уваги та враховуючи, що в Україні відсутнє нормативно затверджене визначення поняття «кластер» (хоча при цьому на необхідності застосування кластерного підходу наголошується в багатьох документах), не затверджено ані концепції, ані програми, відсутній облік результатів діяльності кластерів (крім часткових оцінок, що їх зроблено окремими дослідниками), можна стверджувати, що держава (в особі як центральних, так і місцевих органів) стоїть осторонь від процесів кластеризації в національній економіці. Вже протягом досить тривалого часу формування кластерів відбувається стихійно, на добровільній основі, за власною ініціативою суб'єктів господарювання, фактично без будь-якої підтримки з боку державних інституцій.

Виходячи зі змісту визначення поняття «кластер», яке наводиться у вже згадуваній вище праці М. Портера [3, с. 207], як групи географічно сусідніх взаємопов'язаних компаній і пов'язаних з ними організацій, що діють в певній сфері і характеризуються спільністю діяльності та взаємодоповнюють один одного, туристична галузь, враховуючи її специфіку, чи не найкращим чином підходить для формування кластерних структур та може бути об'єктом здійснення моніторингу їх розвитку. Як правило, основу такої структури складають наявні рекреаційні ресурси, низка однотипних установ чи організацій (санаторії, готелі, туристичні бази тощо), що надають послуги, пов'язані з використанням цих ресурсів, та різноманітні господарюючі суб'єкти, які пропонують додаткові послуги і в такий спосіб забезпечують «повний комплекс» і комфортне перебування для відвідувачів туристичних дестинацій.

Чимало вітчизняних науковців наводять приклади створених і, за їх оцінками, успішно функціонуючих в Україні туристичних кластерів, зокрема: кластер сільського туризму «Оберіг», туристичний кластер «Кам'янець», кластер «ЕКОТУР», туристично-

рекреаційний кластер «Гоголівські місця Полтавщини», «Туристичний кластер «Південне туристичне кільце», туристичний кластер євро регіону «Слобожанщина», «Кластер водного туризму в Чернігівській області» та ін. [5; 6, с. 260; 7, с. 337; 8, с. 498; 9, с. 61].

Однак у зазначених публікаціях не міститься жодних конкретних показників чи аргументів – економічного, фінансового, соціального, організаційного або будь-якого іншого характеру, які б свідчили про динаміку розвитку та вплив на економіку хоча б одного кластера. Єдиним поясненням цьому є відсутність систематизованих даних щодо діяльності кластерів та існуючих методик оцінки такої діяльності.

Отже, цілком природно постає питання стосовно розроблення організаційно-методичного забезпечення (інформаційна база, звітність, система показників, алгоритми їх розрахунку тощо) процесу ідентифікації кластерів та оцінки тенденцій їхнього розвитку. Лише результати постійного моніторингу можуть служити найкращим аргументом на користь створення кластерів та доцільності їх державної підтримки. Без цього усі твердження про успішну та ефективну діяльність кластерів залишаються непереконливими.

Причетність до створення і функціонування кластера різних суб'єктів потребує з'ясування «інтересу» кожного з них щодо участі в ньому. Тобто мова йде про визначення критеріїв, які є вирішальними при прийнятті позитивного рішення щодо формування, підтримки кластерів та здійснення подальшої діяльності у його складі.

У загальному вигляді такі критерії, за окремими групами ймовірних учасників кластера, представлено в табл. 1.

Коментуючи наведені критерії, слід зазначити, що найголовнішими «дійовими особами» кластера є саме

суб'єкти господарювання, які за жодних умов не будуть діяти на шкоду власним комерційним інтересам. І це є вихідним, базовим положенням, яке відіграє визначальну роль при формуванні кластера. А з нього випливає й таке: ініціатива щодо створення кластера має бути прерогативою самих підприємств, установ та організацій. Роль управлінських структур повинна зводитися лише до того, щоб вчасно побачити процес «зародження» кластера та на основі оцінки його життєздатності в перспективі надати необхідну можливу допомогу та забезпечити режим сприяння його становленню й розвитку.

Вищезазначені критерії можуть бути конкретизовані у вигляді певних груп показників, за якими доцільно здійснювати моніторинг та оцінку процесу ідентифікації, становлення, функціонування туристичного кластера та його впливу на соціально-економічний розвиток:

1) «Виробничі показники» кластера:

- ✦ кількість місць для обслуговування туристів на території кластера (усього, у тому числі за окремими об'єктами – у готелях, санаторіях, пансіонатах, дитячих закладах оздоровлення, кемпінгах, гірських притулках та інших об'єктах), з них цілорічних;
- ✦ кількість обслугованих туристів на території кластера;
- ✦ кількість обслугованих іноземних громадян на території кластера;
- ✦ середня тривалість перебування розміщених осіб;
- ✦ коефіцієнт використання місткості.

2) Фінансово-економічні показники діяльності кластера:

- ✦ доходи від наданих послуг (туристичних і супутніх);

Таблиця 1

Критерії доцільності участі у створенні туристичного кластера з точки зору його потенційних учасників

Учасники	Критерії доцільності участі у кластері
Підприємства, установи, організації, що мають наміри здійснювати свою діяльність у складі кластера	Економічна доцільність, яка виражається у збільшенні обсягів прибутку на вкладений капітал, що може бути досягнуто за рахунок збільшення обсягів діяльності, економії на транзакційних витратах, виходу на нові ринки, розширення переліку послуг, що надаються; можливість отримання різноманітних преференцій (виділення земельних ділянок, отримання кредитів на пільгових умовах, податкові пільги тощо); підвищення конкурентоспроможності компанії; розвиток і розширення ділових стосунків
Загальнодержавні органи управління	Збільшення обсягів надходжень до державного бюджету; зростання інвестиційної активності на території кластера, у тому числі за рахунок залучення іноземних інвестицій; підвищення іміджу країни; розвиток міжнародних зв'язків
Органи місцевої влади	Збільшення обсягів надходжень до місцевих бюджетів; вирішення проблем зайнятості за рахунок створення нових робочих місць; розвиток місцевої інфраструктури; розв'язання екологічних проблем
Населення (як потенційні суб'єкти підприємницької діяльності та як звичайні громадяни)	Можливість створення прибуткового бізнесу; збільшення рівня оплати праці; соціальний розвиток території; підвищення рівня соціальних стандартів; можливість підвищення кваліфікації та кар'єрного зростання

Джерело: авторська розробка.

- ✦ витрати на послуги сторонніх організацій (поза межами кластера), що використовуються при виробництві туристичного продукту;
- ✦ обсяг чистого прибутку, отриманого сукупно учасниками кластера;
- ✦ обсяги надходжень від учасників кластера до бюджетів (державного та місцевих) за усіма видами податків та зборів (ПДВ, податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, комунальний податок, туристичний збір, збори за використання природних ресурсів та ін.);
- ✦ частка надходжень від учасників кластера в загальному обсязі надходжень до місцевого бюджету;
- ✦ співвідношення між бюджетними надходженнями та бюджетними витратами на підтримку й розвиток кластера (так звана «бюджетна ефективність кластера»).

3) *Показники «значущості» кластера в розвитку територіальних утворень:*

- ✦ кількість суб'єктів туристичної діяльності;
- ✦ середньооблікова кількість штатних працівників;
- ✦ середня кількість позаштатних працівників (зовнішні сумісники та ті, хто працює за договорами);
- ✦ частка кластера у створенні валового регіонального продукту регіону (пряма та опосередкована).

4) *Показники інвестиційної діяльності в кластері:*

- ✦ обсяги капітальних інвестицій, у тому числі за видами діяльності;
- ✦ обсяги капітальних інвестицій, у тому числі за джерелами фінансування (кошти державного та місцевих бюджетів, власні еошти підприємств; кошти іноземних інвесторів та ін.);
- ✦ структура капітальних інвестицій (за видами активів);
- ✦ структура прямих іноземних інвестицій (за країнами походження);
- ✦ структура прямих іноземних інвестицій (за видами діяльності).

5) *Соціальні індикатори рівня життя населення:*

- ✦ кількість наявного населення в регіоні розташування кластера;
- ✦ природний приріст населення в регіоні розташування кластера;
- ✦ середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників, зайнятих у сфері туризму (в цілому по кластеру), у тому числі за видами діяльності;
- ✦ співвідношення середньомісячної номінальної заробітної плати найманих працівників у кластері до середньомісячної номінальної заробітної плати найманих працівників у регіоні;
- ✦ рівень безробіття населення в регіоні розташування кластера;
- ✦ частка зайнятих у кластері до загальної кількості зайнятих у регіоні;

- ✦ забезпеченість населення житлом на одну особу в регіоні розташування кластера;
- ✦ показники, що характеризують розвиток торговельної мережі, закладів охорони здоров'я, освіти та інших складових соціальної сфери.

Незважаючи на достатньо об'ємний перелік показників, що пропонуються для ідентифікації та оцінки діяльності кластера, їх збір не представляється занадто складним процесом, оскільки переважна більшість з них відома та регулярно подається до статистичних органів. Питання полягає лише в тому, щоб виокремити їх за тими підприємствами, установами та організаціями, які є учасниками кластеру. Єдина проблема, яка на даний час залишається невирішеною, – це визначення «туристичної» частки в діяльності обслуговуючих підприємств, що потребує додаткових досліджень, розроблення відповідних методик та організації збору необхідних статистичних даних від господарюючих суб'єктів.

Наявність у вищенаведеному переліку деяких показників, що відбивають загальні соціально-економічні тенденції в регіоні розташування кластера, сприятиме виявленню та проведенню оцінки «масштабності» діяльності кластерного утворення та його впливу на розвиток території в цілому.

Лише за умови визначення якомога більшої кількості показників із загального переліку, здійснення, у разі потреби, їх додаткової деталізації, а також комплексної оцінки їхніх змін у динаміці управлінські структури зможуть приймати обґрунтовані рішення щодо підтримки і сприяння кластерним ініціативам. Водночас, слід зазначити, що розрахунок окремих показників може потребувати внесення деяких змін у статистичну звітність, зокрема на місцевому рівні.

Оскільки державні інституції, за певних умов і наданих повноважень, можуть справляти вагомий вплив на формування й розвиток кластера, то розрахунок і зіставлення зазначених груп показників за різними кластерами одразу дасть можливість ідентифікувати пріоритетні кластери, яким підтримка з боку держави може надаватися першочергово.

Більш складною є проблема оцінювання синергетичного ефекту від діяльності кластера, наявність якого відзначають чимало дослідників (див., наприклад, [6, с. 111–118; 9, с. 59; 10, с. 385; 11, с. 97]). Одним із його проявів є зростання, залежно від динаміки наданих туристичних послуг, обсягів реалізації додаткових послуг на підприємствах, які надаються як туристичним установам, так і безпосередньо туристам. Необхідною умовою його реального визначення є встановлення кількісного зв'язку між обсягами діяльності туристичних установ та суб'єктів, що надають супутні послуги (заклади харчування, транспорту, торгівлі, розважальні та спортивні заклади, перукарні, автостоянки, заклади культури та ін.).

Ідеальним варіантом вирішення даної проблеми могло б стати «виділення» з обсягів діяльності обслуговуючих підприємств тієї частини, що безпосередньо пов'язана з наданням послуг туристам. Але це є достатньо трудомістким завданням, яке потребує чималих «непродуктивних» зусиль і витрат з боку даних

підприємств. Тому, вочевидь, більш прийнятною в даний час є опосередкована оцінка спеціалістами такого взаємозв'язку (наприклад, між динамікою кількості обслугованих туристів у санаторіях та обсягами роздрібного товарообігу в закладах торгівлі населеного пункту, обсягами транспортних перевезень, кількістю відвідувань у кінотеатрах, музеях тощо). Моніторинг даних взаємозв'язків протягом певного періоду дозволить побачити наявну залежність між ними, що в майбутньому може використовуватися для здійснення прогнозних розрахунків щодо визначення та прогнозування величини синергетичного ефекту від туристичної діяльності в конкретному регіоні.

Розширення мережі закладів, кількості суб'єктів підприємницької діяльності за видами економічної діяльності, що надають додаткові послуги туристичним установам і туристам, збільшення обсягів послуг, що надаються, також мають розглядатись як складова синергетичного ефекту, отриманого за рахунок функціонування туристичних закладів та збільшення обсягів надання відповідних послуг у конкретному регіоні.

Ще одним, опосередкованим, індикатором синергетичного ефекту може виступати показник динаміки обсягів інвестицій у регіоні розташування кластера в об'єкти, які не належать безпосередньо до туристичної діяльності, – будівництво житла, автостоянок, торговельних, спортивних закладів, комунальної та інших видів соціальної інфраструктури тощо. Збільшення обсягів інвестування в будівництво таких об'єктів так само слід розглядати як прояв сталого розвитку, зростання кластера та розширення напрямів його діяльності.

ВИСНОВКИ

Повноцінне використання кластерного підходу як одного з інструментів стимулювання ефективного розвитку туристичної сфери національної економіки, яка нині має статус пріоритетного виду діяльності, гальмується через відсутність національної моделі розвитку кластерів, невизначеність ролі держави щодо підтримки кластерних ініціатив та незацікавленість у використанні засобів стимулювання їх практичної реалізації. Виправлення ситуації, що склалася, потребує якомога скорішого розроблення методичних підходів щодо ідентифікації туристичних кластерів, визначення системи показників оцінки їхньої діяльності та впливу на соціально-економічний розвиток регіонів і країни в цілому, обґрунтування правової, організаційно-економічної, фінансової, науково-методичної складових цілісного механізму реалізації державної кластерної політики в Україні.

Отже, подальші наукові розвідки за обраним напрямом необхідно здійснювати відповідно до потреб практики в якісних методичних продуктах, що дозволяють проводити ідентифікацію туристичних кластерів, оцінювати результати їхньої діяльності та вплив на соціально-економічний розвиток, з метою належного та своєчасного надання державної підтримки, яка має розглядатись як складовий елемент системної та послідовної кластерної політики держави. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p
2. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 р. № 168-р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p
3. **Портер М.** Конкуренція: учеб. пособ./пер. с англ. М.: Издательский дом «Вильямс», 2001. 495 с.
4. **Ульянченко Ю. О.** Методологічні засади формування кластерної політики в умовах глобалізації. *Державне будівництво*. 2010. № 2. URL: www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2010-2/doc/1/06.pdf
5. **Крайник О. П.** Кластери як інструмент економічного розвитку регіону. *Демократичне врядування*. 2010. № 5. URL: www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik5/fail/+Krajnyk.pdf
6. **Ільчук В. П., Хоменко І. О., Лисенко І. В.** Кластерна стратегія розвитку економіки регіону: монографія. Чернігів: Чернігівський державний технологічний університет, 2013. 367 с.
7. **Ніколаєв Ю. О.** Туристичні кластери в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. Вип. 4 (47). С. 336–341.
8. **Охрименко А. Г.** Туристичні кластери як перспективні напрями регіонального розвитку. *Університетські наукові записки*. 2013. № 1. С. 495–500.
9. **Писаревський І. М., Войтенко К. К.** Підвищення туристського потенціалу міст на основі формування туристського кластера регіону (світовий і національний досвід). *Бізнес Інформ*. 2014. № 11. С. 58–63.
10. **Семенов В. Ф.** Кластерна політика в управлінні регіональним розвитком туризму. *Вісник соціально-економічних досліджень*: зб. наук. праць. 2010. Вип. 40. С. 381–387.
11. **Журба І. О.** Оцінювання результативності реалізації кластерних ініціатив регіону. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. № 2. С. 91–100.

REFERENCES

- Ilchuk, V. P., Khomenko, I. O., and Lysenko, I. V. *Klasterna stratehiia rozvytku ekonomiky rehionu* [Cluster strategy for economic development of the region]. Chernihiv: ChDTU, 2013.
- Krajnyk, O. P. "Klasteri yak instrument ekonomichnoho rozvytku rehionu" [Clusters as an instrument of economic development of the region]. www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik5/fail/+Krajnyk.pdf
- [Legal Act of Ukraine] (2017). zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p
- [Legal Act of Ukraine] (2014). zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p
- Nikolaiev, Yu. O. "Turystychni klasteri v Ukraini" [Tourist clusters in Ukraine]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 4 (47) (2012): 336-341.
- Okhrymenko, A. H. "Turystychni klasteri yak perspektyvni napriamy rehionalnoho rozvytku" [Tourist clusters as perspective directions of regional development]. *Universytetski naukovi zapysky*, no. 1 (2013): 495-500.
- Porter, M. *Konkurentsija* [Competition]. Moscow: Vilyams, 2001.
- Pysarevskiy, I. M., and Voitenko, K. K. "Pidvyshchennia turystskoho potentsialu mist na osnovi formuvannia turystskoho klastera rehionu (svitovyi i natsionalnyi dosvid)" [Increase of tourist potential of cities on the basis of formation of tourist cluster of region (world and national experience)]. *Biznes Inform*, no. 11 (2014): 58-63.

Semenov, V. F. "Klasterna polityka v upravlinni rehionalnym rozvytkom turyzmu" [Cluster policy in the management of regional tourism development]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, no. 40 (2010): 381-387.

Ulianchenko, Yu. O. "Metodolohichni zasady formuvannya klasternoї polityky v umovakh hlobalizatsii" [Methodological principles of formation of cluster policy in the conditions of globaliza-

tion]. *Derzhavne budivnytstvo*. www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2010-2/doc/1/06.pdf

Zhurba, I. O. "Otsiniuvannia rezultatyvnosti realizatsii klasternykh initsiatyv rehionu" [Assessment of the effectiveness of implementation of cluster initiatives of the region]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 2 (2015): 91-100.

УДК 65.011:330.341

ПОБУДОВА МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДПРИЄМСТВА МАШИНОБУДУВАННЯ ЗА ОПЕРУВАННЯ РОЗВИТКОМ

© 2017 БОЯРИНОВА К. О.

УДК 65.011:330.341

Бояринова К. О. Побудова механізму функціонування інноваційно орієнтованого підприємства машинобудування за оперування розвитком

Мета статті полягає в розробленні та обґрунтуванні побудови механізму функціонування інноваційно орієнтованого підприємства машинобудування за оперування розвитком для підвищення дієвості в бізнес-просторі екосистеми функціонування та задоволення економічних інтересів. Запропоновано механізм функціонування інноваційно орієнтованого підприємства машинобудування за оперування розвитком, його структуру та побудову, в основу якого закладено бізнес-модель; оперування розвитком через центри відповідальності; функціональну трансформацію економічного інтересу суб'єктів екосистеми функціонування в економічний інтерес підприємства; застосування економіко-організаційних регуляторів та управлінських технологій. Реалізація механізму дозволить забезпечувати цінність підприємства, здатність оперувати розвитком з пролонгованим задоволенням паритетного економічного інтересу, спроможність оперувати економічним інтересом суб'єктів екосистеми та дотримуватись режиму розвитку в процесі функціонування. Перспективою подальших досліджень є розроблення технологій впровадження пропонуваного механізму на підприємствах машинобудування.

Ключові слова: механізм, функціонування, оперування розвитком, підприємства машинобудування.

Рис.: 2. **Бібл.:** 17.

Бояринова Катерина Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (пр. Перемоги, 37, Київ, 03056, Україна)

E-mail: boyarinova@ukr.net

УДК 65.011:330.341

Бояринова Е. А. Построение механизма функционирования инновационно ориентированного предприятия машиностроения при оперировании развитием

Цель статьи заключается в разработке и обосновании построения механизма функционирования инновационно ориентированного предприятия машиностроения при оперировании развитием для повышения действенности в бизнес-пространстве экосистемы функционирования и удовлетворения экономических интересов развития. Предложены механизм функционирования инновационно ориентированного предприятия машиностроения при оперировании развитием, его структура и строение, в основу которого заложена бизнес-модель; оперирование развитием через центры ответственности; функциональная трансформация экономического интереса субъектов экосистемы функционирования в экономический интерес предприятия; применение экономико-организационных регуляторов и управленческих технологий. Реализация механизма позволит обеспечить ценность предприятия, способность оперировать развитием с пролонгированным удовлетворением паритетного экономического интереса, способность оперировать экономическим интересом субъектов экосистемы и соблюдать режим развития в процессе функционирования. Перспективой дальнейших исследований является разработка технологий внедрения предлагаемого механизма на предприятиях машиностроения.

Ключевые слова: механизм, функционирование, оперирование развитием, предприятия машиностроения.

Рис.: 2. **Библ.:** 17.

Бояринова Екатерина Александровна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента, Национальный технический университет Украины «Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского» (пр. Победы, 37, Киев, 03056, Украина)

E-mail: boyarinova@ukr.net

UDC 65.011:330.341

Boiarynova K. O. Building a Mechanism for the Function of an Innovation-Oriented Machine-Building Enterprise in Operating the Development

The article is aimed at developing and substantiating a mechanism for the function of an innovation-oriented machine-building enterprise in operating the development in order to increase effectuality in the space of ecosystem of operation and to satisfy the economic interests of development. The article proposes a mechanism for the function of an innovation-oriented machine-building enterprise in operating the development, its structure and building based on a business model; operating the development through responsibility centers; functional transformation of economic interest of actors in the ecosystem of function into the economic interest of enterprise; use of economic-institutional regulators and management technologies. Implementation of the mechanism would ensure the value of enterprise, the ability to manage development with the prolonged satisfaction of the joint economic interest, the ability to operate the economic interest of actors in the ecosystem, and maintenance the development mode in the operating process. Prospect for further research will be development of technologies for implementation of the proposed mechanism in the machine-building enterprises.

Keywords: mechanism, function, operating the development, machine-building enterprises.

Fig.: 2. **Bibl.:** 17.

Boiarynova Kateryna O. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management, National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute" (37 Peremohy Ave., Kyiv, 03056, Ukraine)

E-mail: boyarinova@ukr.net